

Szövegfeldolgozási módszerekre épülő földrajztanulás

7. évfolyam – Olaszország földrajza

Készítette: Farkas Mariann (MA földrajz szakos hallgató, 2012. október)

1. Alapadatok

Az iskola megnevezése: Ward Mária Általános Iskola

Az iskola címe: 1056 Budapest, Molnár utca 4.

Osztály: 7.a

A témakör megnevezése: Európa

A tanítási egység címe: Olaszország földrajza

Az óra típusa: Új anyagot feldolgozó óra

Az óra jellemző munkafarmája: Frontális munkaforma

2. Tantervi követelmények

A tanítási óra oktatási célja:

- Az ország északi és déli területeinek természeti és társadalmi adottságainak és gazdasági fejlettségének összehasonlítása.
- Főbb gazdasági központok ismertetése.
- A területi gazdasági-társadalmi differenciálódás folyamata.
- A mezőgazdasági különbségek okai.

A tanítási óra nevelési célja:

- Közösségi nevelés: egymás figyelmes végighallgatása, fegyelmezett munkavégzés, az órai eszközök tudatos, rendeltetésszerű használata.
- A csoportos munkában való aktív részvétel.
- Önálló gondolkodásra nevelés.
- Dialektikus gondolkodásra nevelés – földrajzi összefüggések megláttatása: ok-okozati kapcsolatok, logikai összefüggések.

A tanítási óra képzési célja:

- A rendszerezés módszerének gyakorlása: adatok táblázatba foglalása.
- Térí kompetencia fejlesztése: kontúrtérkép használata.
- Kreativitás fejlesztése: szórólapp tervezése.
- Feladatmegoldó képesség fejlesztése.
- Fogalmak készségszintű alkalmazása a mindennapi nyelvhasználatban.

Oktatási követelmények:

Fogalmak:

Új fogalmak:

általános fogalmak: olaszok; *egyedi fogalmak:* Tirrén-tenger, **Olaszország, Róma, Milánó, Torino, Genova, Nápoly, Trieszt, Velence**, Ravenna, Riviéra, Vatikán

Megerősítendő fogalmak:

általános fogalmak: lánchegység, gleccser, végmoréna, kontinentális éghajlat, mediterrán, elvándorlás, ipari forradalom, tőkés fejlődés, mezőgazdaság, csapadékeloszlás, talajpusztulás, hozam, nyersanyag, nagyipar, energiaellátás, export; *egyedi fogalmak:* Alpok, Appennini-félsziget, Európa, Mont Blanc, Gardató, Comói-tó, Pó, Pó-síkság, Földközi-tenger, Szicília, Szardínia

Folyamatok:

Társadalmi-gazdasági fejlődés
Felszínformálás, a terület arculatának kialakulása

Összefüggések:

Természeti adottságok – fejlettség között
Társadalmi fejlődés – gazdaság fejlettsége között
Természeti adottságok – mezőgazdasági termények között
Nyersanyag ellátottság – iparágak között

Tevékenységek:

Fogalomtáblázat készítése
Topográfiai nevek bejelölése kontúrtérképen
Szórólap készítése

3. Tantárgyi koncentráció

- *Belső koncentráció:*
  - Természetföldrajzi ismeretek előhívása: éghajlat, éghajlati és időjárási elemek
  - Ipar szerkezete
  - Telepítő tényezők
  - Mezőgazdasági ágak
- *Külső koncentráció:*
  - Irodalom: szövegértés
  - Rajz- és vizuális kultúra: szórólap megtervezése

4. Szemléltető eszközök

- Szövegrészletek
- Igaz-hamis feladatlap
- Olaszország kontúrtérképe
- Földrajzi atlasz

5. Az óra részletes terve

<i>Idő</i>	<i>Az óra menete</i>	<i>Didaktikai mozzanat</i>	<i>Didaktikai módszer</i>	<i>Eszköz</i>
0,5'	I. Az óra szervezése: Jelentések, adminisztráció			
5'	II. Ellenőrzés			

	<p>1. Már korábban megtanultunk az iparról, a telepítő tényezőiről és az ehhez kapcsolódó folyamatokról. A most kiosztott papíron ehhez kapcsolódó idegen eredetű szavakat találtok. Egy szóval vagy mondattal magyarázzátok meg ezek jelentését.</p> <p>2. A szavak jelentéseinek megbeszélése.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>szekunder szektor</i>: ipar • <i>logisztika</i>: számtan, az ésszerű következtetést előnyben részesítő irányzat • <i>profit</i>: nyereség, haszon • <i>multinacionális</i>: több nemzetre, országra kiterjedő érdekű, érdekeltsgű • <i>kvalifikált</i>: képzett, képesített • <i>korrupció</i>: megvesztegetés, megvesztegethetőség, általános romlottság • <i>spekuláció</i>: üzérkedés, nyerészkedés, önző érdekből fakadó ravasz számítás; mély gondolatokat ébresztő eszmefuttatás • <i>braindrain</i>: agyelszívás 	<p>Felelevenítés</p> <p>Egyéni ellenőrzés</p> <p>Felelevenítés</p> <p>Ellenőrző rögzítés</p>	<p>Önálló tanulói munka</p> <p>Frontális osztálymunka</p>	<p>Feladatlap</p> <p>Feladatlap</p>
--	--	--	---	-------------------------------------

32,5'	III. Új anyag feldolgozása	
--------------	-----------------------------------	--

6,5'	<p>1. Olaszország tájai</p> <ul style="list-style-type: none"> - Olvassátok el az Olaszország tájairól szóló szövegrészletet a kiosztott papíron. - Mindenki húzza alá a földrajzi tulajdonneveket! - Ezután jelöljétek be a kontúrtérképeken ezeket! - Az önálló munka után: megbeszéljük ki milyen szavakat húzott alá. A bejelölt felszínformák összevetése a falitérképpel és az atlaszal. - Volt-e olyan földrajzi név, amit nem tudtok bejelölni? Mi ennek az oka? - Különböző színes ceruzákkal karikázd be a következő kérdésekre a választ a szövegből (minden választ más-más 	<p>Tényanyaggyűjtés</p> <p>Belső koncentráció</p> <p>Alkalmazó rögzítés</p> <p>Alkalmazó rögzítés</p> <p>Motiváció</p> <p>Tényanyaggyűjtés</p>	<p>Önálló tanulói munka</p> <p>Önálló tanulói munka</p> <p>Önálló tanulói munka</p> <p>Frontális osztálymunka</p> <p>Frontális osztálymunka</p> <p>Frontális osztálymunka</p>	<p>Szövegrészlet külön lapon</p> <p>Kontúrtérkép</p> <p>Falitérkép, atlasz</p> <p>Színes ceruzák,</p>
-------------	--	--	---	---

	<p>színnel). Dolgozzunk együtt!</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az Alpokban mely felszínalakító tényező munkája volt a legmeghatározóbb? 2. Mely éghajlat(ok) jellemző(ek) az országra? 3. Melyek az Appenninek fő hegységalkotó kőzetei? 			szövegrészlet
--	--	--	--	---------------

9'	<p>2. Különbségek észak és dél között</p> <ul style="list-style-type: none"> - Olvasd el figyelmesen a szöveget, mely Olaszország északi és déli részének különbségeiről szól! - Húzd alá kézzel az északi és pirossal a déli terület jellemzőit! - Készítsünk fogalomtáblázatot! Addig szólítsunk fel diákokat, amíg tudnak mondani északra és délre vonatkozó ellentétpárokat (különbségeket), esetleg hasonlóságokat is (társadalmi és természeti vonásokat egyaránt). Pl. <i>dinamikus – elmaradott, modern tőkés fejlődés – latifundium</i>, stb. - Ha van olyan, amit fontosnak tartunk, de kimaradt a felsorolásból, egészítsük azt ki. 	Tényanyaggyűjtés	Tanári közlés	Szövegrészlet külön lapon
		Tényanyaggyűjtés	Tanári közlés	Színes ceruzák
		Rendszerező rögzítés	Tanári közlés, Frontális osztálymunka	Füzet
		Ellenőrző rögzítés	Frontális osztálymunka	Füzet

9'	<p>3. Észak és dél ellentétei a mezőgazdaságban</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osztálylétszámtól függően 4-5 fős csoportokat alakít ki a tanár, úgy, hogy páros sok csoport legyen. - Mindenki elolvassa a kiosztott szövegrészletet. - A feladat: minden csoport a ráosztott mezőgazdász helyzetébe képzele bele magát. (A tanár határozza meg, hogy északi vagy déli.) Készítenek egy szórólapot arról, hogy mely terményekkel, jóságokkal foglalkoznak és értékesítik azokat. (Nem kell művészi szinten, csak vázlatosan: milyen ábrák, feliratok kerülnének rá.) - Megbeszélés. Egy északi és egy déli csoport képviselője bemutatja az 	Motiváció	Tanári közlés	
		Tényanyaggyűjtés	Önálló munka	Szövegrészlet külön lapon
		Motiváció	Kooperációs munka	Papír, színes ceruzák
		Alkalmazó rögzítés Külső koncentráció		

	elkészített szórólapot, és megindokolja, hogy miért azok az információk találhatóak rajta.	Ellenőrző és megerősítő rögzítés	Egyéni munka	Elkészített alkotások
--	--	----------------------------------	--------------	-----------------------

8'	<p>4. Olaszország ipara</p> <ul style="list-style-type: none"> - Irányított kérdések segítségével készítsünk vázlatot Olaszország iparáról, a tankönyvi szöveg alapján! - Mely ásványkincsek jelentősek az országban? - Melyik iparágra jellemző az egyenletes területi eloszlás? - Mire épült a fejlett ipar? - Hol tömörül az északi nagyipar? Melyek a főbb iparágai? - Hol tömörül a déli ipar? Melyek a főbb iparágai? - Mivel biztosítják az energia-ellátást? - Megjegyzés: A tanulókkal egy időben, velük kooperálva, a tanár is elkészíti a vázlatot a táblán. 	Feladat-kijelölés Tényanyag-gyűjtés	Tanári közlés Frontális osztálymunka	Tankönyv Fénymásolt papír (a kérdésekkel)
----	--	--	---	--

5'	IV. Óra végi összefoglalás			
----	-----------------------------------	--	--	--

	<p>Az órai anyag összefoglalása</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ellenőrző és összefoglaló feladat: igaz-hamis állítások megoldása. 1. A déli területekre a gyümölcsstermesztés jellemző. <i>(igaz)</i> 2. A hegyi tájakon a kecske és a juh-tenyésztés jellemző. <i>(igaz)</i> 3. A Pó-alföld fő terménye az olíva. <i>(hamis)</i> 4. A mezőgazdaság délen fejlettebb, mint északon. <i>(hamis)</i> 5. Az északi területek központjai a kikötők. <i>(hamis)</i> 6. Az ország legforgalmasabb kikötője Genova. <i>(igaz)</i> - Megbeszélése. 	Rögzítő ellenőrzés Rögzítés	Önálló tanulói munka	Feladatlap
1'	<p>V. Értékelés</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az osztály munkájának értékelése. - Az órán kiemelkedően teljesítő tanulók értékelése. 	Értékelés	Tanári közlés	

0,5'	VI. Házi feladat kijelölése – Tanulni: Az Olaszország című lecke megtanulása. – Írásbeli feladat: Olvasd el az idegenforgalomról szóló pár sort. Hová mennél el Olaszországon belül legszívesebben nyaralni? Rajzold le, hogyan képzeld el ezt a területet!	Feladat-kijelölés	Tanári közlés	Tankönyv, munkafüzet, atlasz
------	--	-------------------	---------------	------------------------------

0.5'	VII. Az óra befejezése	Felállás, elpakolás, teremrend		
------	-------------------------------	--------------------------------	--	--

Feldolgozandó szövegek

1. Olaszországot észak felől az Alpok lánchegysége határolja – a vonulatok egyben természetes határként elválasztják az Appennini-félszigetet Európa belső területeitől. A tájat nagy részben a jég felszínformáló munkája alakította a mai képére, így a csúcok, a csipkés gerincek a hajdani jégtakaró emlékét őrzik. A Francia- és Olaszország határán található, a Nyugati-Alpok részét képező Mont Blanc Európa legmagasabb pontja (4810 m). Az Alpokból jégkori gleccserei végmorénái a turisták körében igen népszerű tavakat (pl. a Comói- és a Garda-tó) alakítottak ki. A félsziget gerincét jelentő Appenninek az Alpokból ágazik ki, és nagyrészt fiatal üledékes kőzetekből (mészköből, homokköből) áll. A két nagy lánchegység között fekszik a kelet felé szélesedő, enyhén kontinentális éghajlatú Pó-síkság, amelyet a Pó és az Alpokban eredő mellékfolyó töltenek fel. Dél-Olaszországhoz tartozik a Földközi-tenger két legnagyobb két szigete, Szicília és Szardínia is, mindkettő éghajlata jellegetesen mediterrán.¹
2. Az észak-dél különbség az egyik legismertebb regionális ellentétpár Európában. Míg az északi területek a kontinens legdinamikusabb térségei közé tartoznak, addig délen a mai napig nagy munkanélküliség és elvándorlás a jellemző. Olaszország a 19. század első felében szegény és elmaradott területe volt Európának, az ipari forradalom még nem éreztette a hatását. A modern tőkés fejlődés feltételei az ország északi területein alakultak ki, elsősorban a fekvés miatt. Ezek a térségek ugyanis a gyorsan fejlődő nyugat-európai területekhez való közelségük miatt könnyen be tudtak kapcsolódni az európai vérkeringésbe. Ezzel szemben a Dél fejlődését több tényező is hátráltatta. A déli területek több hódítást is megszenvedtek, sokáig idegen uralom alatt voltak. Délen kedvezőtlenebbek a természetföldrajzi adottságok is, hiszen a terület 85%-át hegyek illetve dombok borítják. Ez megnehezítette a mezőgazdasági termelést, akárcsak a megfelelő mennyiségű víz is hiányzott az éghajlati adottságok miatt. A mezőgazdaság fejlődését gátolta a nagybirtokokra (latifundiumokra) épülő rendszer is. Az ország kevés

¹ <http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termeszettudomanyok/foldrajz/regionalis-foldrajz/olaszorszag-foldrajza/olasz-tajak>

természeti erőforrással rendelkezik, de ami van (vízi energia, földgáz), az is északon található.²

3. A birtokviszonyok, a domborzati viszonyok és az éghajlat eltérései nagy különbségeket hoztak létre az olasz mezőgazdaságban is. A Pó-alföld egyenletesebb csapadékeloszlása azt eredményezi, hogy a terület nyáron is kap csapadékot, és a környező hegységekből eredő folyók is biztosítanak vizet az öntözéshez. Itt fejlett, belterjes mezőgazdaság működik. A mediterrán délvídeken a domborzati viszonyok (azaz a hegyek, dombságok), a talajpusztulás, az éghajlat (a nyári szárazság, gyakori aszályok) és a vízhiány is nehezítette a mezőgazdaság fejlődését. A Pó-alföld gazdaságai sok élőmunka és korszerű technika alkalmazásával, kihasználva a nedvesebb éghajlatot és az öntözési lehetőségeket, rizst, búzát, kukoricát és cukorrépát termesztnek, és a tejelő szarvasmarha-tenyésztés is jelen van. Délen az öntözhető földeken citrusféléket, zöldséget, szőlőt termesztnek. A rossz éghajlati adottságok miatt az olajfa és a gabona hozama alacsony. A hegyvidékek a rossz termőtalaj miatt csak juh- és kecskepásztorkodásra alkalmasak.³
4. Az újidei kőzetekből felépülő félsziget ásványokban szegény. Az országnak csak a pirit- és higanyérc bányái, illetve kéntelepei jelentősek. Ipara a kevés nyersanyag ellenére fejlett, mert képzett munkaerőre és a termelés hagyományaira épül. Olaszország korszerű nagyipara északon, a Torino–Milánó–Genova háromszögben összpontosul. Iparágai közül kiemelkedik az autógyártás Milánóban és Torinóban. A vegyipar, a vas- és acélkohászat központja Genova, amely az ország legforgalmasabb kikötője is. Nemzeti iparágnak számít a háztartási készülékek (varrógépek, hűtőszekrények), számítógépek és irodatechnikai berendezések gyártása, amely szintén északon jellemző. Az iparvidék energiaellátásában fontos szerep jut az Alpokban épült vízerőműveknek, a Pó-síkság déli részén feltárt földgáznak és az import kőolajnak. A hőerőműveket elsősorban kőolajjal fűtik. Északi iparág a nagy hagyományokkal rendelkező textilipar is, amely főként nőket foglalkoztat. A divat- és lakberendezési cikkek főként exportra készülnek. A déli területek ipara elmaradottabb, központjai a kikötők. Hagyományos iparágai: a kőolaj-finomítás és a vaskohászat. A legjelentősebb iparváros Nápoly. Az élelmiszeripar sokoldalúságával és egyenletes területi eloszlásával tűnik ki.⁴

---

² <http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termesztudomanyok/foldrajz/regionalis-foldrajz/olaszország-foldrajza/olasz-tajak>

³ <http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termesztudomanyok/foldrajz/regionalis-foldrajz/olaszország-foldrajza/olaszország-eghajlata-es-mezogazdasaga>

⁴ http://www.mozaweb.hu/Lecke-Foldrajz-Foldrajz_7-Az_Appennini_felsziget_orzaga_Olaszország-98557